

DEMOKRACIJA

»Slovenska mladina je na grdo izzivanje odgovorila z dostojanstvom«

GLAS NA ZASEDANJU SDZ

Leto XV. - Štev. 5

Trst - Gorica, 1. marca 1961

Izhaja 1. in 15. v mesecu

Kongo - kamen preizkušnje OZN

Hruščeva ofenziva proti Hammarskjoeldu propadla

Umor v Kongo. Gotovo ne prvi in ne zadnji. Stevilni umori, ki so jih zagrešili pred tem, obremenjujejo samega umorjenega. In vendar: splošno zgražanje pretresa ves svet. Zgražanje je neprimerno večje in zlasti burnejše kot je bilo v tistih črnih dneh, ko je na deset tisoče žena in otrok bele in črne polti bežalo pred morilci, posiljevalci in roparji Lumumbovih pristašev.

Umorjeni Lumumba je obogatel Afriko z mučeništvom. Ziveti Lumumba je bil vse prej kot nekaj indijski Gandhi. Politična kreacija brez lastnega prepričanja, brez trdnih načel do političnih ciljev, ki pa se je ob popolnem pomanjkanju tekmecev povzpel na deske ljudskega tribunala. Demagog s prodornimi ognjevitimi sugestivnimi lastnostmi, ki obljublja vse in ničesar ne izpolni. Če bi ostal pri življenju in na oblasti, je kaj malo verjetno, da bi se kakršnih koli resen azijski ali afriški državnik potegoval za njegovo prijateljstvo. Mrtvi Lumumba pa je postal simbol. S tem dejstvom se mora Zahod sprijazniti. Sedaj je že skoraj povsem gotovo, da je njegov morilec predsednik Katanga Combe in njegovi pristaši, ki so pod vplivom belgijske oblastiške skupine.

Po afriškem pojmovanju je Lumumba žrtev belega imperializma, med katerega črnici prištevajo tudi Združene države.

Da Sovjeti in njihovi zavezniki s Titom vred ob tem ognju segrevajo svoj propagandistični boršč in počno vse, da bi se ta ogenj še bolj razplamtel, je jasno. Vse, kar slabi Zahod in komunistom omogoča, da se vgnezdijo po nerazvitih deželah, izkorišča Kremelej za svoje svetovno revolucionarne cilje. Umor Lumumbe je vsakor dragoceno darilo Hruščevu. Ta umor je Nikiti prihranil nekaj let intenzivnega dela politične infiltracije. Spomini na komunistične ugrabitve in umore, na Nagyja in Maleterja so v Afriki povsem zbledeli.

Spričo takih dejstev se vrva vprašanje, ki ga postavljajo celo prepričani demokrati, ali ni Zahod v Kongo pogrešil. Belgijci, ki so zapuščali Kongo, so političnega Lumumbo postavili za novega vladnega šefa samostojne dežele. S tem seveda niso bili zadovoljni še mnogo manj izsolani kongoški plemenski poglavarji in uradniki. Lumumba jih je želel obržati pri ojncah in jim je obetal visoke uradniške in vojaške službe, palače, vile, avtomobile, denar skratka vse, česar sam ni imel niti njegova vlada. Ko svojih obljub ni mogel izpolniti, je krivdo zvrnil na Belgijce, na belce; prav na tiste, ki bi državo vsaj za silo lahko uredili.

Izbruhnila je vstaja in tudi za to vstajo je Lumumba obdolžil Belgijce. Lumumba se je obrnil na OZN in jo poklical v deželo.

Tu je Zahod napravil prvo napako, Združene države, ki so bile zaposlene s predsedniškimi volitvami, in v skrbi, da bi se Sovjeti ne vtihotapili v Kongo, so predlagale in tudi dosegle, da so se akcije v Kongo udeležile zgolj male države. S tem je OZN izgubila vsako probno moč.

Da bi izločili Sovjete, so se Američani sami izločili. Gotovo so to storili v dobri veri, da bi jim ne očitali imperializma. Ta odločitev je bila glavna pogreška, kar je mogoče zgodovinsko tudi dokazati. Ko je 1. 1958 prišlo do vstaje v Iraku in je ves bližnji vzhod zašel v najresnejšo nevarnost, je bil Eisenhower toliko pogumen, da je izkrcal v Libanonu ameriške čete. Tudi takrat je Moskva rjovela in obdolževala Ameriko imperializma. V nekaj tednih je na tem področju zavladal red in mir. Američani so spet odšli in dokazali, da nimajo imperialističnih ciljev. V vprašanju Konga so se Američani izognili podobnega poguma.

Z zelo slabotnimi in omahljivimi silami OZN se je poskušal generalni tajnik Hammarskjoeld uveljaviti. Pri tem pa je stalno naletel na Lumumbo, ki je v OZN našel novega grešnega kozla.

Pogrešil je tudi Hammarskjoeld. Namesto, da bi premislil, kot so to storili Belgijci, da je Lumumba edini skupni kongoški voditelj, s katerim edinim je mogoče politično razpravljati, ga je poskušal izločiti v dobri veri, da bo s tem odstranil kaos. Povezal se je s Kasavulujem in Mobutujem, ki sta svojega nekdanjega zaščitnika in prijatelja pustila na cedilu ter mu celo stregla po življenju. To ni bilo v Hammarskjoeldovih načrtih. Kaos se je samo še povečal. Brez Lumumbe je postal položaj brezupen.

Tretja pogreška. Namesto, da bi Hammarskjoeld z vsjo odločnostjo zahteval izročitev Lumumbe, ga je Combe z zločinom prehitel.

Kaj sedaj? Naj Sovjetija še tako zanikuje njegov obstoj, se bo morala vendar prepričati, da njegov duh le ni breztelesna. S temi besedami je ameriški delegat pri OZN, Adlai Stevenson, označil generalnega tajnika OZN, Hammarskjoelda, ki se upira ostavki, ki jo Sovjeti zahtevajo z vsjo tiho komunistično obrekovalno gonjo.

Hammarskjoeld je vodja organizacije 99 držav. Za svojo človečansko dolžnost smatra, da potrebujejo zlasti mali narodi OZN za svoj mirni razvoj.

Važno vprašanje pa je, kako naj Hammarskjoeld učinkovito posluje, če neka veselisa in z njo ves komunistični in pripreziški blok ne priznava obstoja generalnega tajnika OZN. Ni to nič novega, Tudi njegov prednik Trygve Lie je vzdržal nekaj let, čeprav so ga Sovjeti smatrali za breztelesnega. Sedaj uganjajo isto protokolarčno igro, s katero so trpinčili Trygve Liea. Uradnih dopisov ne pošiljajo generalnemu tajniku, ampak posameznim organom OZN. Vabila na posvetovanja ignorirajo, vsak osebni stik svoje delegacije z generalnim tajnikom je pretrgan. Ta bojkot se razteza tudi na najenostavnejše vljudnostne običaje olikane

držbe. Sovjetija se obnaša kot tisti nadi, vase zaljubljeni zamerljivci, nabiti kompleksov ostarelih devic. Tak je bil Stalin, tak Hitler in tak Musolini.

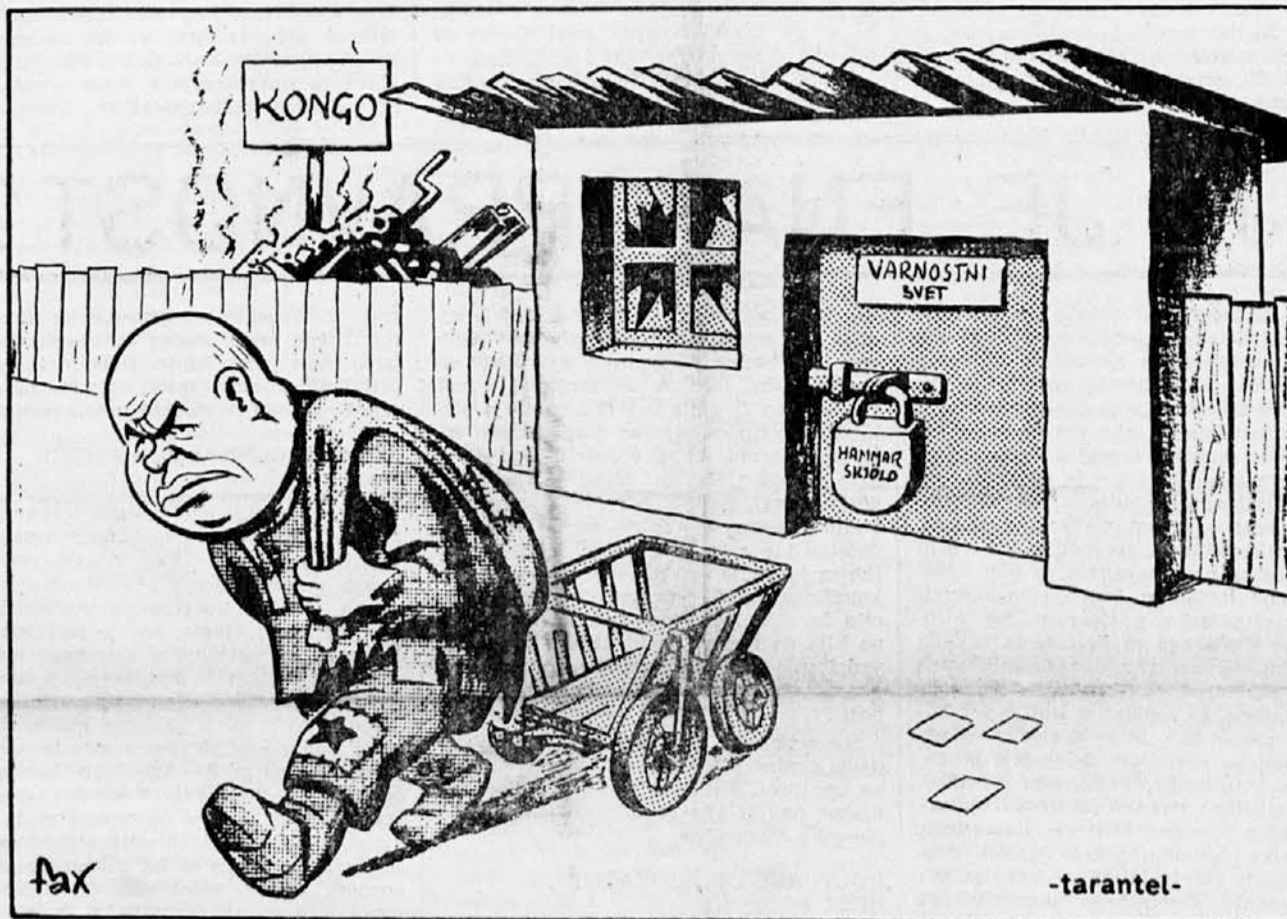
To so zbudljajki, ki so občutljivega Trygve Liea zadeli, trde Hammarskjoeldove kože pa ne prebijajo. Tako zadržanje je zgodovinski zločin proti svetovnemu miru. Težke posledice so na dlani: vrednost nepristranske svetovne organizacije, katere eksponent je generalni tajnik, kopni, mnoge potrebne akcije hromijo. To pa je tudi resnični cilj razžaljenega hruščevskega samoljublja proti značajnemu možaku, kakršnih je - spričo inflacije historikov v današnjem svetu - vedno manj.

Sovjetski delegat natančno ve, da laže, ko Hammarskjoelda obdoljuje sokrivde na umoru Lumumbe. Upa pa, da bo s stal-

nim ponavljanjem laži preslepil afro-azijske narode in s tem afro-azijske vlade. Hruščevski napad na Hammarskjoelda ok plenarnem zasedanju OZN je propadel prav zato, ker se je večina novih držav postavila na stran generalnega tajnika. Sedaj se je ta napad ponovil s podvojeno močjo.

V OZN so mnenja, da zahtevajo Sovjeti Hammarskjoelovo glavo kot ceno za kakršno koli popuščanje na drugih področjih. Diktatorji ne prenašajo velikih, samostojnih možk. Ne prenašajo jih na vrhu svetovnega sodelovanja. Na konici OZN bi hoteli upravnega uradnika, ki bi plesal tako kot bi oni muzicirali. Če pade Hammarskjoeld, se bo spotaknil ob svoji lastni veličini, kot so se spotaknili že številni možje v zgodovini.

Verjetno pa je, da bo ostal,

ZA ENKRAT PRAZNIH ROK...

NOVA POTA ITALIJE

Na povratku - pariške vrhunske konference je ministriški predsednik Fanfani spregovoril v Rapallu nekaj pomembnih misli o bodoči italijanski notranji politiki: »Italija mora preizkusiti nova pota in nova sredstva za doseglo ravnotežja v deželi, ne da bi pri tem okrnila metode svobode, visoka načela pravičnosti in demokratskega ustroja...«

Te besede ministrskega predsednika so jasno nakazale, da raste v Italiji nekaj novega. Teh nekaj več ali manj abstraktnih besed Fanfani ni dopolnil s konkretnimi izjavami. Zato pa so to storili voditelji in razlagovalci vseh političnih strank od skrajne leve do skrajne desnice. Posebno pa so prišle te besede do veljavne na zadnjem »vsedržavnem svetue krščanske demokracije.«

Voditelj socialdemokratov Saragat je Fanfanijevo zamisel označil za »najpomembnejši govor, ki ga je po vojni izustil katerikoli ministrski predsednik.« La Malfa, prvak republikanske stranke je Fanfanijev govor tolmačil kot »pameten in dalekoviden«. Ministrskemu predsedniku je priporočilo, »naj se z vsjo odločnostjo odtrane motilcev med članstvom Krščanske demokracije«. Tudi levo krilo KD, Sullo, La Pira i. dr. je pozdravilo Fanfanijeve zamisli. Desnica pa je soglasno odločno protestirala. Andreotti, Pella, De Martino, desničarski demokratizirani, so se »novi potie« energično uprli.

Ob takem vzdušju je pričel zasedanje strankin parlament KD, ki je v torek, 21. februarja izglasoval sklep, po katerem odklanja vsako sodelovanje tako z levničarskimi kot desničarskimi skrajneži. Pri tem označuje KP kot latentno nevarnost. V posebni resoluciji »so krščanski demokrati pozvali Nenniijeve socialiste, naj prenehajo s komunističnim sodelovanjem in podprejo zunanjepolitične napore sedanje vlade.«

Po tridnevnem, večkrat zelo vihravem razpravljanju, ki je vsedržavni svet krščanske demokracije srečno izvezel iz nevarne slepe ulice, v katero je v zadnjih mesecih zašla KD. Državni svet je odobrilo tako stremljenja levice, ki jo vodi

strankin tajnik Moro, kot tudi delovanje Fanfanijeve vlade. Ta soglasnost velja tudi glede formiranja tistih krajevnih organov, občinskih in pokrajinskih, ki so bili sestavljeni s podporo Nenniijevih socialistov. Edini, ki je izrazil svoje negodovanje, je bil bivši ministrski predsednik Tambroni. Pripadniki desnice, Scelba, Andreotti, Odorizzi, Dalvit in še sedem drugih se je glasovanja vzdržalo.

S tako ogromno večino dosežen sklep krščansko demokratičnega strankinega parlamenta je ponovno potrdil, da tvorijo OZN, NATO ter gospodarska in politična evropska integracija temelj italijanske zunanje politike. To politiko pa je mogoče reorganizirati samo z zanesljivimi demokratičnimi silami, zato je sodelovanje z desničarskimi in levničarskimi skrajneži ali s »strankami, ki se tem skrajnejšem obračajo, povsem izključeno.«

Prav v tej točki obravnava dokument KD bodoče odnose do Nenniijevih socialistov: »Medtem ko KD skladno s kongresnimi sklepi odklanja vsako organsko povezavo centra z desnico, potrjuje ponovno v maju 1960 dosežen sklep, s katerim priznava važnost vključitve levničarskih socialistov za demokratični tabor. V Nenniijevi stranki se sicer pojavljajo avtonomistična stremljenja, na drugi strani pa so prav tako očitne vezi s totalitar- nimi komunistom.« Dokument ponovno poudarja potrebo politične pobude s strani levničarskih socialistov, po kateri bi se morali nenniijevci nedvomno distancirati od komunistov, zato da bi kasneje aktivno sodelovali v obrambi italijanske demokracije in pri utrjevanju evropske solidarnosti.

Vse do take odločitve socialistov bo ostalo sodelovanje KD in PSI omejeno na občinske odbore v šestih pokrajinskih mestih, med katerimi so Milan, Firenze in Genova ter pokrajinski odbor v mestu La Spezia.

V glavnem ostaja DK pri svojem načelu: povezava z levničarskimi socialisti v vsedržavnem merilu je mogoča samo pod pogled, da socialisti pretržejo vse vezi s

komunisti in si osvojijo načela sedanje italijanske zunanje politike.

Veliko zanimanje politične javnosti vlada tudi za kongres liberalne stranke, posebno še zato, ker so mnogi iz zadržanja liberalcev do reševanja stičajnih odbo- rova s sodelovanjem socialistov, sklepali, da bi mogli liberalci sprožiti vladno krizo. Ta nevarnost je za sedaj odstranjena z govorom liberalnega prvaka, ki je na kongresu potrdil svojo zvestobo do sedanje koalicijske vlade.

Kaj pravijo k vsemu temu komunisti? Togliatti pravi, da so nenniijevci na tem, da se preobrazijo »v navadno napredno stranko socialdemokratičnega ustroja«. Togliatti ne skriva »obojznosti«, ki bi jo povzročila taka »preobrazba«. Komunistični poglavar pravilno ocenjuje položaj. Če bo njegova igra z nenniijevci izgubljena, se bo znašel v stiski, ki se jo bo poskušal z vsemi sredstvi izogniti: v izolaciji, ki bi pomenila konec povezave s socialisti, ki je bila doslej temelj komunistične moči v Italiji in edinstven pojav med moskovskimi satrapi v Zahodni Evropi. Togliatti je inteligentna glava in redek komunist z razvito lastnostjo samoobvladanja. Tudi v najtežjem položaju, v katerem se je znašel, sledi treznomu preudarku. Odločno zavrača tiste svoje pristaše, ki so za frontalni napad proti socialistom. Kritika je komunistom dovoljena samo med štirimi stenami. »Mi ne smemo obviseti na starih obrabcih, ampak se moramo prilagoditi novemu položaju.«

Kako se bo Togliatti nevarnostim postavil po robu? Njegov recept spričo povezave KD s socialisti v občinskih in pokrajinskih odborih je naslednji: »Namesto, da pobijamo krščansko-socialistične mestne uprave, moramo poskušati, da se jim vsilimo kot zavezniki. Togliatti je še vedno prepričan, da mu bo uspelo s pomočjo sindikalne skupnosti in proletarskega občutja skupne privržnosti, prikleniti svojega tekmeča in dosedanjega sopotnika h komunističnemu vozilu, ki je v resni nevarnosti, da obtiči v spomladanskem blatu. Poletje bo pokazalo veljavnost tega recepta.«

POMLADANSKA PREBUJENJA V KRAJEVNEM ITALIJANSKEM TISKU?

Videti je, da je moralo res priti do profislovenskih, z demokratičnega stališča vsega obsojanja vrednih demonstracij do napada na slovensko knjigarno, šolo in posameznike, do klicev in napišev smrti temu in onemu, da so v italijanski javnosti končno začeli resno razpravljati o tem ali ne bi vendarle kazalo priznati slovenski manjšini tistih nekaj najskromnejših, tako svečano in nedvomno obljubljenih pravic, ki jih previdevajo v Londonu sklenjeni sporazumi.

Ta ugotovitev se takorekoč postavlja sama od sebe potem, ko smo na naše veliko presenečenje v »Vili Nuovic«, ki velja za glasilo tržaške Katoliške akcije, pred dobrim tednom prebrali uvodni članek, ki je imel za naslov nič manj kot zahtevo, da je treba londonski Memorandum izpolniti.

Bolje kasno kot nikoli, smo si dejali, saj smo imeli vendar pred seboj tednik, ki je zelo blizu istrskim beguncem in se je kot tak, vsaj doslej odlikoval vse prej kot z naklonjenostjo do Slovencev.

A ni ostalo samo pri tem. Tudi tržaški »Il Piccolo« je na lepem začel pomirjevati svoje čitatelje, ki jih je še pred dnevi in tedni tako demagoško gnal na ulice. Ko to pišemo, sta v njem izšla že dva članka izpod peresa odveta nika Corrada Jone, ki si je nadel za nalogo, da razloži svojim so- rojakom vsebino in določila londonskih sporazumov s posebnim ozirom na vprašanje dvojezičnosti.

In glej: potem, ko je isti dnevnik solidarno z ostalim njemu politično sorodnim italijanskim tiskom, pozival »vse kar leze ino gre« v sveto borbo proti dvojezičnosti, ki naj bi ogražala italijanstvo Trsta, beremo zdaj v njem, da to kar zahtevajo londonski sporazumi pravzaprav niti ni prava dvojezičnost, temveč so to samo drobci, ki naj pripad- nikom manjšine omogočijo, da občujejo z oblastmi v svojem materinem jeziku, medtem ko ostane vse notranje poslovanje raznih javnih organov in ustanov še nadalje samo italijansko.

Italijanski javnosti očitno ne preostane drugega kot ugotovitev, da ji je njen krajevni tisk, ki bi jo moral predvsem pravilno obveščati, do včeraj namerno prikrival in potvarjal resnico, oziroma dober in najvažnejši del resnice. Pa tudi tržaški odvetniki niso bili nič boljši: proti odpravi dveh fašističnih paragrafov, ki po kaznijo prepuščajeta Slo- vencem, da bi na sodišču govorili v svojem jeziku, če obvladao italijanščino, so zagnali tak hrup, da so sami sebe skoro prepričali, da grozi sodišču zares pravo dvojezično poslovanje!

Vsekakor se je nekaj moralo zgoditi, da so ta italijanski stvari več kot predana glasila naenkrat začela proglašati, da londonski sporazumi le niso tak bav-bav, da bi se ga morali bati. Upajmo torej, da so odgovorni krogi spoznali, da država ne sme več dopustiti, da bi na ljubo nekaj skrajnejšim in nekaterim krajevnim klientelam zavladalo na Tržaškem podobno stanje kot na Južnem Tirolskem, pred čemer, v ostalem, s tega mesta že leta in leta svarimo.

(Nadaljevanje na 4. str.)

VESTI iz GORIŠKEGA

Demokracija v besedi in v praksi

Prvi člen republiške ustave pravi, da je Italija demokratična republika. Drugi člen zveni, da »Republika priznava in jamči nedotakljive človeške pravice.«

Tretji člen pa pravi, da »imajo vsi državljani enako družbeno dostojanstvo in da so enakopravni, ne glede na jezik, ki ga govorijo.«

Iz tega sledi, da sloni republiška ustava na tistih demokratičnih načelih, ki veljajo med narodni, med državljani in sploh med ljudmi, kjer ni prostora za krivično ravnanje in zlorabljanje družbenega reda na škodo kogar koli, posameznikov in skupin.

Krivično ravnanje lahko prihaja od posameznikov, od skupin, od nositeljev oblasti in tudi od zakonodajalca.

Najhujše je, kadar prihaja od nositeljev oblasti in od zakonodajalca, ker s tem trpi na ugledu ves državni ustroj.

Diktature, to vemo, zlorabljajo oblast ne samo z moralnim pritiskom, ampak tudi s fizičnim nasiljem, preganjanjem in tako dalje. O takih režimih ni treba, da govorimo naprej, saj že vemo, da je vse laž, kar je demokratičnih izrazov napisanih v tistih ustavih, ali izrečenega od diktatorjev samih in njihovih sodelavcev in pomočnikov.

Ljudstva, ki pod takimi režimi trpijo, razumemo, z njimi sočustvujemo, jim na begu pred krivico in trpljenjem pomagamo. Obsojamo take diktature, diktatorje in njih početje.

Toda kaj, ko se krivica godi v državi, ki se proglašajo za demokratično in katere vlado sestavljajo kristjani, katoličani.

Našemu prirobnemu človeku je prirojena vera v dobro, v misel, da je človek dobron bitje in še posebno, da kristjani ne morejo biti drugačni kot samo dobri in vsestransko pravični; pripravljivi takoj preučiti vsako pritožbo in krivico popraviti.

Zakone naš človek spoštuje kot postavu, ki mu je od nekdaj nekaj svetega; pravilo, ki ga je treba spoštovati v imenu resnice in družabnega reda.

Istočasno pa naš človek podrobno pozna svoje pravice, kot nekaj, kar mu prihaja od Boga in ki jih nobena, še tako močna sila ne more zanikati in vzeti.

Našemu človeku ne pride niti na misel, da predpostavljamo morejo kršiti postavu, državljane zapostavljati ali celo zopraviti govoriti o demokraciji, pisati pravice in obljubiti njihovo spoštovanje, dejansko pa jih prezirati.

Zdravi čut še tako prirobnega človeka zaustavi velikiški prekršek, ki ga taki pojavi sprožijo. Teptanje najsvetejših človeških pravic, kot je na primer pravica podeljevanja imena lastnemu otroku, pravilno pisati svoj priimek, svobodno govoriti svoj jezik v zasebnih in javnih odnosih, pohajati šolo z materinim jezikom, Bogu moliti in brez besedo poslušati v materinem jeziku, in drugo, predstavljajo pravo zlo in povzročajo trpljenje človeka in skupnosti, ki ga morajo trpeti.

Toliko bolj naš človek trpi, v kolikor je nekoč te pravice že užival in je leta 1866 in 1918 ter tudi 1945 prejel obljubo, da se mu bo pod Italijo godilo boljše kot kdaj prej, ali pa tudi, da mu bodo storenje krivice popravljene. Pa so vse obljube šle po vodi.

Pri nas je nekoč veljal zakon, da dana beseda pomeni sklenjeno pogodbo, da obljuba veže tistega, ki jo da, in da kdor besedo lomi in obljube ne drži, ni mož, ni značen.

V določenih ozirih torej prvi, drugi in tretji člen ustave za nas Slovence in Italijo ne veljajo. V resnici do danes ne velja niti šesti člen, ki trdi, da »republika štiti jezikovne manjšine s posebnimi ukrepi.« Saj vemo, da imajo Ladinci, Francozi in Nemci v Italiji vsak svoj poseben zaščitni zakon, le nam ga zakonodajna oblast ni še priznala in določeni šovinistični krogi so na delu, da bi nam ga nikoli ne dala.

Vse kaže, da pristojna oblast sliši raje besedo šovinistov, ostankov fašizma in raznih zlonamernih krogov in samozvanih patriotov, kot pa besedo ustave, listine človeških pravic in krščanska načela, ki so čisto podlaga demokratičnih načel.

V kraje, kjer prebivajo Slovenci, je Italija prišla leta 1866 in leta 1918. Kako smela je torej trditve določenih zlonamernih italijanskih krogov, oseb in ustanov, da bi spoštovanje naših jezikovnih pravic pomenilo okrnitev italijanskega značaja teh krajev, ko pa smo v teh krajih Slovenci do leta 1918 te pravice v dobri meri že uživali in nam jih je fašizem vzal.

Slovenci nismo sami, nismo trmoglavci domišljavci, ko to trdimo in vztrajamo na svojih zahtevah, opirajoč se na določila republiške ustave in listine človeških pravic. Z nami je lepo število dobrosmiselnih in miroljubnih Italijanov, ki obsojajo strupeno pisanje, podpiranje in ščevanje določenega italijanskega tiska proti nam, italijanskim državljanom slovenskega podela.

Naj omenim tudi pokojnega odvetnika dr. Alojzija Pettarina iz Gorice, bivšega komisarja za avtonomne zadeve goriške province, ki je leta 1947 poslal goriškega prefektu obširno spomenico, v kateri je priznal dvojezični značaj teh krajev, omenil in zagovarjal karakteristično avtonomijo, ki jo je v teh krajih avstrijski zakon uvedel, prikazal koristi mirnega sožitja dveh narodov (Italijanov in Slovencev) na temelju take avtonomije v medsebojnem spoštovanju jezikovnih in drugih pravic. Nadalje je pok. dr. Pettarin

obsodil »brutalno odpravo zakonito pridobljene in od strani vlade že priznane avtonomije, odpravo ki je hudo užalila ljudske množice, posebno takrat ko je fašizem jel vžigati italijanskim elementom za pojme pravice in spoštovanja svojega bližnjega, nacionalni fanatizem, da jih je organizirane v akcijske škvadre, gonil proti nefašistom, posebno pa proti Slovincem.« V svoji spomenici je dr. Pettarin povedal, da mu je izkušnja pokazala, kako neplodna je vsaka nacionalistična gornja, medtem ko pomirjenje vzpodbuja obe narodnosti k plodnemu sodelovanju. Dr. Pettarin je ob zaključku pojasnil takratnemu prefektu, da ima njegova spomenica »zlasti namen prikazati nevarnost, ki jo po njegovem mnenju v tem obsejnem kraju predstavlja trajna nacionalistična gornja, ki preprečuje pomirjenje dveh tu živečih narodnosti.«

Ne gre torej za kako pretiravanje, ko vztrajamo na zahtevi, da vlada in krajevne oblasti spoštujejo vse naše pravice, ker sloni naša zahteva na ustavnih določilih, na listini človeških pravic in tudi na danih obljubah.

Kdor vidi v slovenskem tisku kako pretiravanje, naj prvo obsodi in ustavi strupeno gonjo določenega italijanskega tiska. Kdor se protivi našim upravičnim zahtevam, naj zahteva preklic ustavnih določil in danih obljub, kajti ponati se z demokratičnimi načeli na papirju in ne uvajati jih, predstavlja zasmehovanje demokracije same.

V republiki, ki svečano priznava in jamči nedotakljive človeške pravice, proglašajo enakopravnost vseh državljanov (ne glede na jezik, ki ga govorijo) in trdi, da štiti jezikovne manjšine s posebnimi ukrepi, smo Slovenci nezaščiteni, ne uživamo določenih človeških pravic, nismo povsem enakopravni. V Videmski pokrajini nima mo Slovinci niti svojega otroškega vrta, niti pouka materinščine v osnovni šoli, skoro niti pravice slovenske besede v zasebnih odnosih.

Demokracija, ki se dejanski ne izvaja, ni pristna!

In še nekaj, za zaključek. Slišimo, in beremo v nekaterih italijanskih listih poziv, naj prizna prej Jugoslavija vse človeške pravice Italijanom v svojih mejah, potem naj mi Slovenci govorimo.

Naš odgovor ne najde zadržev in se glasi: Režim, ki velja v Jugoslaviji, zaden vse državljane, brez razlike narodnosti. Isto velja za režim, ki vlada v Italiji.

Dr. Avgust Sfiligoj

Smt gostilničarja Peršolje

V ponedeljek so ob veliki udeležbi prijateljeli in znancev spremili k zadnjemu počitku splošno znanega in priljubljenega gostilničarja gospoda Dolfo Peršolja, ki je po kratki bolezni umrl komaj 52 let star v sanatoriju »Villa S. Giustio«.

Gospe, sinu, hčerki in ostalim sorodnikom naše iskreno sožalje.

KJE JE ENAKOPRAVNOST?

»Ker je položaj slovenske manjšine v Italiji v marsičem podoben položaju slovenske manjšine na Koroškem, objavljamo v celoti po »Koroški kroniki« z dne 16. 2. 1961 članek »Kje je enakopravnost?«, ki obravnava prav tako vprašanja, s kakršnimi se moramo skoraj dnevno ukvarjati tudi mi na Goriškem in na Tržaškem.«

Avstrijski zunanji minister dr. Kreisky je v debati o južnotirolskem vprašanju, dne 9. februarja t. l. sporočil v državnem zboru, da se bodo razgovori o tem vprašanju med Italijo in Avstrijo nadaljevali po želji Italijanov v Celovcu. Po poročilih dr. Kreiskega in državnega tajnika dr. Gschützera so zavzeli zastopniki vseh treh v parlamentu zastopanih strank obširno stališče do zadržanja Italije pri mlinskih razgovorih, ki je dosledno odklanjalo zahtevo avstrijske delegacije po samostojni avtonomiji za bocensko provinco. Za socialistično stranko je govoril državni poslanec Klenner. Dejal je, da zastopa ta stranka dosledno načelo upoštevanja manjšinskih pravic in da je Avstrija pri obravnavanju slovenskega manjšinskega vprašanja ob primeru te manjšine, ki ni naseljena na tako kompaktnem jezikovnem območju kot Južni Tirolci, že dokazala, da je pripravljena docela priznati pravice manjšini.

Koroške Slovence je ta izjava, ki je bila očitveno namenjena svetovni javnosti, zelo presenetila. Vprašamo, kje in kdaj so bile vendar Slovincem njih pravice priznane? Take in podobne javne trditve avstrijskih politikov imajo za posledico to, da moramo ponovno in tudi javno izpovedati, kako je na Koroškem z našimi pravicami.

NERESENO SOLSKO VPRAŠANJE

19. marca 1959 je sprejel avstrijski parlament manjšinski solski zakon, ki ga je manjšina docela odklonila, ker v njem niso bile upoštevané upravičene želje manjšine. Tako danes 4000 do 5000 slovenskih otrok in deleznih slovenskega pouka. Na predlog predstavnikov slovenske manjšine, da bi naj bila slovensčina obvezna za vse otroke, ki se poslužujejo v družini slovenskega jezika, se doslej nihče ni oziral. Ta zahteva sloni na mednarodno priznanih načelih, da mora graditi šola na temeljih, ki jih je položila družina.

Za k slovenskem pouku pripravljene otroke je slovensčina marsikje velika muka. V poznih popoldanskih urah prihajajo otroci šole domov, ker je pač slovensčina pogosto odrinjena na konec normalnega pouka. Obisk slovensčine se smatra že kot kazen. V kolikor se poučuje slovensčina ob navzočnosti od slovenskega pouka odjavljenih otrok, morajo otroci, ki obiskujejo slovensčino, poleg svoje v slovenskem jeziku obdelane snovi v celoti slediti tudi pouku v nemškem jeziku. Vrh tega poučujejo učitelji še danes brez učnega načrta, manjkajo razdelbe učne snovi za posamezne šolske stopnje in drugi prepotrebni učni pripomočki. Gospodarski in politični pritisk pa pripomoreta svoje, da je prijavljenih vedno manj učencev k slovenskemu pouku, ki ga nihče ne nadzoruje načrtno. Sploh je vprašanje šolske nadzorne oblasti za celotno manjšinsko šolstvo še vedno nerešeno, kljub temu, da ga predvideva člen 7. državne pogodbe. Te dni pa je bila imenovana za šolskega nadzornika v okraju Celovec-okolica na predlog socialista oseba, ki slovensčine ne obvlada.

ZAPOSTAVLJANJE NAŠIH KMETIJSKIH SOL

Skolzi desetletja že vzdržuje gospodinski šoli v St. Jakobu in St. Rupertu zgolj idealizem šolskih sester, a tudi za sloven-

ske kmetijsko šolstvo država in dežela nimate na razpolago denarnih sredstev. Podpora se delezne le nemške kmetijske in gospodinske šole. A ne samo to. Sredi Podurne bo zgradila dežela s pomočjo plebisitice podpore nemško gospodinsko šolo, kljub temu, da je v deželi dosti nemških gospodinskih sol. Tako bo služila ta gospodinska šola v prvi vrsti pomenčevalnim namenom. Zakaj se, ne zavzame deželna vlada na državne in deželne stroške za zgradnjo slovenske gospodinske ali kmetijske šole ali pa vsaj za modernizacijo že obstoječih tozadevnih sol? Ali ne bilo na mestu, da bi država in dežela vzdrževali tudi učne moči na slovenskih gospodinskih solah, ki imata pravico javnosti?

Na podeželju obstajajo tudi kmetijske nadaljevalne šole. Na njih se slovensčina ne upošteva, kljub zahtevi slovenske manjšine, naj bi bile te šole v južnem delu Koroške dvojezične.

KULTURNE ORGANIZACIJE BREZ PODPORE

Celotno prosvetno delo koroških Slovencev se je vršilo skozi vsa desetletja od začetka ustanovitve krajevnih prosvetnih društev in osrednjih slovenskih prosvetnih organizacij brez državne oziroma deželne podpore. Dežela vzdržuje pri deželni vladi nemški kulturni referat, država pa zvezni prosvetni referat, ki podpirata oba nemške prosvetne organizacije in kulturne ustanove z znatnimi letnimi finančnimi podporami. Po državni pogodbi bi morala država gmotno podpirati vse slovenske vzgojne, kulturne in športne organizacije, kar pa doslej ni storila.

Tik pred razpravo o južnotirolskem vprašanju pred Združenimi narodi je izšel na Dunaju vladni osnutek zakona, ki naj bi dopuščal v upravnih in sodnih okrajih dvojezične ozemlja Koroške poleg nemščine tudi rabo slovensčine kot uradni jezik. Čim je bila debata pred ONU zaključena pa se o vladnem osnutku ni slišalo niti besede več, kaj šele, da bi vlada odgovorila ali reagirala na stališče osrednjih slovenskih političnih organizacij, ki sta ga predložili v zvezi z dementskacijami proti uvedbi dvojezičnosti pri uradih v Trstu. Avstrijski časopisi so obširno poročali. »Simpatije« celotnega avstrijskega tiska in dunajske radijske postaje so bile na strani tržaških Slovencev. Avstrijska javnost nikakor ni mogla razumeti, zakaj so demonstrirali Italijani proti slovensčini.

JEZIKOVNE ENAKOPRAVNOSTI NI

In pri nas? Nimaš možnosti se posluževati slovenskega jezika na občini, na pošti, pri železnici, na orožniški postaji ali kateremkoli drugem uradu dvojezičnega ozemlja, kaj šele, da bi mogel oddati v slovenskem jeziku pisane prošnje ali vloge. Večina slovenskih prebivalcev v Podjuni v celovškem, beljaškem, oziroma šmohorskem okraju pa te pravice tudi na sodniji nima, kljub temu, da to pravico zagotavlja državna pogodba. Zagotavlja pa manjšini tudi dvojezične napise na javnih poslopih, ki jih po naših občinah zmanjka. O tem pa avstrijsko časopisje molči kot grob.

Petnajst let je minilo, odkar so veslele premagale nemško vojsko in vrnila Avstriji samostojnost. Vendar žrtve nacizma še danes čakajo na primerno odškodnino za prisilno bivanje v taboriščih in zaporih. Slovenska prosvetna društva in kulturne organizacije so bile med vojno oropane svojega premoženja. Tiskarski stroji, knjižnice, odri, glasbila, garderobe za igralce, kulturni domovi itd. so postali plen naci-

SHOD SLOVENSKE DEMOKRATSKE ZVEZE

V nedeljo 19. februarja je Demokratska zveza za Goriško sklicala shod svojih pristavev in zaupnikov iz cele dežele. Zbrali so se v lepem številu in zastopali skoro vse naše vasi poleg mesta. Shod sta vodila dr. Sfiligoj in dr. Kacin. Poleg teh dveh pa so se shoda udeležili še številni občinski svetovalci demokratične liste s številjanskim županom g. Podversičem na čelu ter pokrajinskim svetovalcem dr. Makucem. Shod je potekel v popolnem redu in skladnosti.

POROČILO DR. SFILIGOJA IN DR. KACINA

Ob določen uri je dr. Sfiligoj otvoril shod, nakar je bil izvoljen za poslovodnega predsednika g. Karel Cernic iz Rupe. Nato je najprej dr. Sfiligoj podal obširno in temeljito poročilo o delu, ki ga je Demokratska zveza opravila od zadnjega shoda v novembru 1959. Poudaril je njeno budnost in prizadevnost za obrambo koristi naše manjšine v goriškem mestnem svetu, kakor tudi v pokrajinskem svetu. Pokazal je, koliko intervencij je bilo opravljeno, koliko so tudi dosegli. Uspehi niso zmeraj bili popolni, toda temu niso bili krivi izvoljeni zastopniki ljudstva, temveč teža razmer, ki jih ni mogoče vedno spremeniti po mili volji. To velja zlasti za intervencije v zvezi z ukinitimi voznjami podjetja ATA v Pevmo, in-

tervecije, ki se nadaljujejo naprej, dokler ne bo našim ljudem iz Pevme in Oslavia zadoščeno. Objasnil je tudi, da vodi Slov. demokratska zveza konstruktivno opozicijo v mestnem občinskem svetu in je prav zaradi tega večkrat glasovala z večino, zlasti ob sprejemu letnih proračunov, kadar se ji je zdelo, da so proračuni pripravljani z ozirom na skupni blagor občanov. Dotaknil se je tudi prostecov, katere koristi bi morala uživati tudi sovedenska občina.

Po govoru dr. Sfiligoja se je oglasil k besedi dr. Kacin. Ta se je ustvil predvsem pri šolskem vprašanju. Pokazal je, koliko zaslug ima SDZ za urejanje vprašanja o slovenskem šolstvu, saj je v tem oziru posredovala na odločilnih mestih v Rimu in dosegla tudi vidne uspehe. Prav te dni bi moral priti šolski zakon v razpravo pred parlamentarno komisijo. Če bo odobren, bi moral biti z njim zadovoljni, zlasti če bodo sprejeti nekateri predlagani popravki. Poudaril je še druge korake, ki jih je SDZ storila za obrambo našega šolstva in njegov napredek, zlasti to, da se je osnoval šolski svet iz zastopnikov vseh naših političnih organizacij in duhovščine.

POKRAJINSKI SVETOVALEC DR. MAKUC GOVORI

Za obema občinskima svetovalca je govoril dr. Makuc. Podal je obračun o delu v pokrajinskem svetu. Omenil je, da se pred pokrajinskim svetom obravnavajo predvsem upravne zadeve, pri katerih so slovenske občine manj prizadete. Z zadovoljstvom pa je poročal o otvoritvi nove sejne dvorane pokrajinskega sveta, ki je bila ravno prejšnji večer, v soboto, slovesno otvorjena. Na tej slovesnosti je vse poteklo v najlepšem redu in ni nihče kakorkoli žalil Slovencev. Samo na seji, ki je sledila otvoritvi, je misovski svetovalac ugovarjal zoper ustanovitve avtonomne dežele Furlanija-Juljska Benečija, češ da bo to služilo Slovincem za uvedbo dvojezičnosti. Oba slovenska svetovalca, Miladin Černe in dr. Makuc, pa sta ga zavrnila, da dvojezičnost, če do nje pride, ne bo nikomur v škodo, saj so države, kjer imajo dva, tri državne jezike, na primer Belgija in Svica, pa vendar živijo v najboljši slogi in blagostanju. Narodna strpnost je tem bolj na mestu danes, ko so meje držav tako prehodne in ljudje toliko med seboj občujejo kot še nikoli prej. Podpredsed, g. Pecorari je v odgovoru na ugovore misovskega svetovalca pravilno poudaril, da je treba sprejeti obveznost izpolniti in med temi je tudi zaščita narodnostnih pravic narodnih manjšin, kot predvideva čl. 6 ital. ustave.

OBCINSKI SVETOVALCI IMAJO TUDI KAJ POVEDATI

Sledila so poročila občinskih svetovalcev iz občin Doberdob, Steverjan in Sovodnje. Za Doberdobsko občino je govoril svetovalec g. Frandolič, za Steverjan župan g. Podversič, za Sovodnje pa g. K. Cernic. Prikazali so, kako v vseh treh omenjenih občinah rešujejo občinske zadeve v sodelovanju z večino v Sovodnjah in v Doberdobu, dočim so v Steverjanu sami na oblasti kot večina. Omeniti velja opombo steverjanskega župana, da je samostojnost občin v Italiji preveč okrnjena in da zato ne more priti do veljave prava volja ljudstva, kot je bilo to pod nekdanjo Avstrijo.

Pri slučajnostih je steverjanski podžupan g. Ciril Terpin omenil, da po smrti sovedenskega tajnika g. Galassija steverjanski tajnik vodi občinske posle v Steverjanu in v Sovodnjah, plačuje ga pa samo Steverjan, kar gotovo ni pravično. Prav tako je iznesel željo, naj bi goriška občinska uprava pokrila sedaj odkriti izvojni trg v ul. Boccajevo, kjer morajo kmetije ob soncu in dežju prodajati svoje pridelke, kar ni prijetno posebno ob letnih plovah in jesenskem dežju. Dr. Sfiligoj je pojasnil, da ima goriška občina to zadevo na videzu in da jo bo šeasoma uredila. Tako je župan obljubil.

Shod pa je bil koristem tudi z ozirom na prihodnje upravne volitve, ki bodo na Goriškem meseca maja. Pravilno je dr. Sfiligoj pojasnil namen SDZ glede teh volitev in pomen naše organizacije, ki ima posebne važne naloge ter tudi posebne odgovornosti sprito političnega položaja, v katerem se goriški demokratični Slovenci a svojo organizacijo danes nahajamo. Dal je udeležencem smernice in nekaj navodil, kako se pripraviti na volitve in dosegati uspeh, da bomo lažje kos veliki nalogi, da dosežemo zaščitni zakon, ki nam po ustavi pritiče.

Teden projekcijskih vrčerov

Pretekli teden sta bila v našem mestu kar dva navdive zanimiva projekcijska večera: v ponedeljek 20. februarja je prišel k nam s Koroške g. Vinko Zaletel, ki je v dvoranah na Placuti prikazal v res lepih barvnih diapozitivih vrsto zanimivosti iz starega Egipta, predvsem pa starodavne piramide, sfinge in grobnice, v soboto 25. pa so se ljubitelji narave in še posebej planin lahko udeležili v prosvetni dvoran na Korzu projekcijske večera, ki ga je priredilo tukajšnje SPD in na katerem je član jugoslovanske ekspedicije na vrhove Trilusov v Himalaji Aleš Kunaver z besedo in s slikami prikazal pot, po kateri so naši planinci prišli lansko poletje do nekaterih velikih himalajskih gorstva.

VPRAŠANJE EVROPSKE ENOTNOSTI

Letošnjemu dijaštvu je prosvetno ministrstvo namenilo šolsko nalogo, ki brez dvoma odkriva demokratične namene državnih oblasti. Te namere je najhujšakana mladež italijanskih srednjih sol v našem mestu pohodila s fašističnimi šknjimi.

Naloga je glasila: *»Kako si zamisljate združitev Evrope? Skušajte navesti praktične pripomočke (kulture, politične, socialne, gospodarske), ki so dostopni vašemu rodu in je moč z njimi doseči ta cilj, obenem pa omogočajo raznim evropskim deželam ohranitev njihove izvirne značilnosti.«*

Slovenska pisana beseda mlade inteligence v tem vprašanju je po razredih, ki naj bi nalogo napisali ob razgrajanju in sramotenju slovenskega naroda, zamrla. Pred desetletji sem bil študent, pa vendar rad napišem misli, ki se mi porajajo ob važnejših aktualnostih. Prvi stavek gornje naloge že več let nadleguje premožne današnje ljudi, posebno pripadnike malih narodov. Pogledi malih narodov so močno razlikujejo od zamisli svetovnih narodnih skupnosti. Ne glede na socialno ureditev so na svetu bogataši in reveži. Prvi z ukoreninjenim gospodarstvom, drugi s svojimi bojaznimi.

Vprašanje evropske enotnosti, evropeizacije, je vprašanje udeležbe med malimi in velikimi. Najrazličnejši dogodki vzbujajo v pripadniku malega naroda resne misli o problematiki take udeležbe. Prav mi Slovenci bi morali - tako se mi vsaj dozdeva - o tem vprašanju temeljito razmišljati. Skrajno razvit občutek za politično stvarnost je prva krepost malega naroda.

Ogledmo si nekaj stvarnosti: kjerkoli se mali narodi spuščajo v politične povezave z velikimi, jim v najboljšem primeru grozi priprežniška usoda. Ta stvarnost leži v sami naravi moči. Veliki narodi nenehno preizkušajo moč svojih udeležencev. Kakor hitro pri tem naletijo na negotovost in šibkost, pritiskajo in poskušajo z vsemi silami pridobiti malega za svoje cilje. Ta njihova lastnost nima nobenega opravka z »dobrotom ali hudobijom, ampak je - kot rečeno - naravna lastnost.

Posledice tega resnice so za zaveznštva malih - velikimi takele: Zavezniki veliki narod zasleduje svojo lastno politiko. Zelo nazorni so primeri usode tistih vzr, hodnoevropskih malih in srednjih narodov, ki so postali sateliti sovjetskega u stroja. Kakršno je oblastniško spočetje brutalnega sovjetskega komunizma, takšna je tudi satelitska usoda malih in srednjih narodov pod sovjetskim zaveznštvom.

Oblastniške skušnjave pa na žalost niso boljševiski monopol. Evropska zgodovina zadnjih 30 let nudi kar poučno kolekcijo primerov malih in srednjih narodov v zaveznštvu z demokratičnimi velesilami, ki so v določenem trenutku brez pomisleka žrtvovalle svojega zaveznika v prid lastnih interesov. Pomislimo samo na usodo Češkoslovaške 1. 1935 ali na likvidacijo baltskih držav s strani Sovjetske zveze med drugo svetovno vojno.

Pa pustimo diskriminacije, ki jih je v preteklosti nič koliko, in si ogledmo sedanjost, n. pr. krongoško krizo. Sele bodoča zgodovina bo svet poučila, kako sta Velika Britanija in Združene države potiskali Belgijo v popolno neopripravljenost »svobodilne politike«, zato ker je ta linija trenutno odgovarjala političnim potrebam obeh velesil. Ko se je nato stvar izpridila, sta se obe zaveznici oddaljili od izobčene. Ta ugotovitev ne pomeni, da s tem zagovarjam belgijsko kolonialno politiko, ampak z njo ugotavljam dejstvo, da sta njeni zaveznici iz lastnih koristi potiskali Belgijo v odločitev, kateri ni bila dovoljena.

Solski primer je n. pr. dogovršina s prekornikom »Santa Maria«, Portugalska je gotovo najstarejša in najzanesljivejša zaveznica Velike Britanije. V prvih svetovni vojni se je postavila na stran Velike Britanije. V drugi je gospodoval nad deželo diktator Salazar. Ta notranje-politični spaček demokratične Velike Britanije ni prav nič motil. Diktatorska Portugalska je bila tudi med drugo svetovno vojno neke vrste britanska zaveznica. Pred kratkim se je eden izmed nekdanjih najožjih sodelavcev Salazarja postavil diktatorju po robu, se s piratsko pustolovščino polastil prekornika »Santa Maria«, kar je velik del svetovnega tiska označil za junaško dejanje. Ubežniške ladje pa ni izsledila britanska mornarica, ampak mornarica Združenih držav. Britanski politiki v tem času ni kazalo, da nastopi proti Galvau. London je lastne interese postavil pred prijateljske obveznosti zaveznika Salazarja. Tudi to ni morda kak »moralni očitek, zato pa vsekar politični.

Zadnji primer: V Parizu je pred kratkim zasedala vrhunska konferenca šestih držav Skupnega tržišča. Slo je za okrepitev političnega značaja Evropske gospodarske skupnosti. Nemčija in Francija sta se v določenih točkah že v naprej sporazumeli. Zato bi menda morali biti sporazumni tudi vsi ostali. Na nemajhno presenečenje pa je nizozemski zastopnik izjavil, da je prisel v Pariz zato, da bi o predlogih odkritosrečno razpravljali. Namesto tega, je dodal, so nas postavili pred

dovršeno dejstvo. Značilno je, da oba velika nista mogla razumeti, da nizozemec ugovarja stvarjem, o katerih sta se velika vendar že pogodila.

Zdi se, da se bodo taki pripetljaji v Evropi še dolgo ponavljali. Preteklo bo še mnogo časa, preden se bodo evropski veliki navadili, da je prvi pogoj evropske enotnosti odreči se oblastnosti in priznati malim popolno enakopravnost. Dolžnost malih in srednjih narodov je, da velike z vzgledi privajajo k tem nujnim odločidim. Praktična demokracija mora tudi v same vrhove!

Evropska zgodovina zadnjih 300 let je bila nacionalna spočeta. Evropski državni ustroj je bil utemeljen na oblastnosti velesil. Tvorba nemške in italijanske države skupnosti ni temeljila na federalistični zasnovi. Nemčijo je vodila Prusija, Italijo Piemont. Avstro-ogrska monarhija je bila zasnovana na oblastnosti nemštva in madžarstva.

Svica je bila 1. 1847/48 edina resnična zvezna država s federativno ureditvijo v vsej Evropi. Njeno izhodišče je bilo enakopravnost med velikimi in malimi narodi. Njen drugi temelj je bilo ljudstvo in njegova odgovornost, po ameriškem vzorcu.

V Ženevi je pred kratkim zasedala dru

ga evropeistična organizacija EFTA (Svobodno trgovinsko področje), ki povezuje 6 srednjih in malih držav z velesilo Veliko Britanijo. Njeni cilji so konkretni in praktičnejši. Na osnovi vrhovnosti sedmih držav naj bi ustvarili carinsko unijo. To ni politično zaveznštvo šestih držav z Veliko Britanijo. Morebitna nesoglasja, preprečuje že sama soglasnost sklepov.

Britanski generalni tajnik organizacije je le s težavo priznal, da govorijo na evropski celini druge jezike in ne angleščine in bo zato primoran, da informacijsko službo EFTA tej stvarnosti primerno prilagodi. Prav ženevska konferenca je ponovno dokazala, da je življenjska sposobna samo taka evropeistična združitev malih in srednjih narodov z neko velesilo, pri kateri so politike udeleženci strogo parcelirane in se združitev omejuje na stvarna vprašanja z absolutno zaščito enakopravnosti.

Taka oblika bodoče evropske skupnosti je verjetno edini obrazec, ki odgovarja danim okoliščinam. To načelo v ničemer ne ovira poti Evropske gospodarske skupnosti, ki je nastala iz žive želje, da se enkrat za vselej pokopljejo nasprotja med Francijo in Nemčijo. To je vsekakor velik in pomemben korak naprej. Potrebni pa je še mnogo podobnih korakov.

Sreča avtomobilskega lastnika

Samo tisti, ki pozna hrepenenje... Mislim pohlep po lastnem vozilu. V tem hrepenenju sem se znašel skupno z ostalimi živečimi zemljani, ki slučajno še niso srečni lastniki vozila. Kar je bila nekoč srečna družina, lastna streha nad glavo, vzorni zarod, zagotovljena služba s pokojnino, vse to je danes osredotočeno v lastnem vozilu: cilj in ponos, življenjski smoter in izpolnitev dolgoletnih sanj. V prejšnjih časih so ljudje živeli zato, da so se nezdružno vzpenjali po lestvi uspehov navzgor, danes živijo sodobniki samo še za konjske sile. Celo anatomija se je morala prilagoditi duhu časa: noge služijo za delovanje sklopnega pedala in zavore, roke za obratovanje krmila. Možgani se ne mučijo z razmišljanjem, ampak so zgolj še reagenčno sredstvo.

Avto, tako sem si prigovarjal, je nekaj več kot prevozno sredstvo. Je zmaga nad časom in prostorom, ki uresničuje prastaro hrepenenje postavljanja štirih pnevmatik v daljavo. Lastnik vozila, sem si šepetal, je naslednja višja stopnja človeštva, če pomislimo, da je bila naslednja nižja stopnja opica, ki je plezala po drehtju.

Vse mogoče prijetnosti lastnega vozila sem si slikal kot nekako fatamorganso. To pomeni nikoli več postajati v dežju, burji ali vročini pred tramvajskimi ali avtobusnimi postajališči in čakati na šestico, ki je nikoli ni na spregled. Nikoli več ne bo treba zapuščati ponočnjaške družbe, ko je najbolj razgrzana, samo zato, ker odpelje zadnja šestica sredi noči. In ko Tržačan skorpri po zelenju in svežem zraku, iskreneje povedano po ocvrtih piščancih, prstuja in teranu, mu je z avtom želja v petnajstih minutah uslišana. Za avtomobiliste ni neizprosniških železniških voznih redov. V lastnem vozilu človeku ni treba poslušati nadležnih razgovorov sopotnikov, ki stalno pričenjajo za zamudami vlakov in se v bližini meje izpridijo v grozljive tihotapske zakrčke.

Vse to me je napotilo, da sem si končno kupil lastno vozilo. Pravezpjav sem si vozilo naravnost pritrgal od ust. Tako od ust pritrgana vozila sicer niso najboljša, ampak če ima človek količkaj sreče, se z njimi lahko tudi pelje.

Ze kmalu sem opazil, da avtomobilsko lastništvo še davno ni en sam sončni žarek. Je namreč tako, da se za staromod

nega človeka, ki se premika po dveh nogah, niti vrag ne zmeni. Tisti pa, ki je srečen lastnik vozila, je celo tam preko meje gospodar in zaide že s samo to stvarnostjo v središče splošne pozornosti. Nenaodoma se zanj zanimajo ljudje, ki ga pred tem niti pogledali niso. Največ spoštovanja uživa lastnik in lastni družini in bližnjim in daljnem sorodstvu.

Tako mi je moj bratranec Boris nekega dne dejal: »Že dolgo koprnim po rodni vasi. Z železnico in avtobusom je zelo nerodno. Ali z avtom...«

Kako bi mogel Borisu zatajiti srčno željo spričo pogostih očitkov, da meščani pozabljajo na svoje podeželsko poreklo! Tako je odšla lepa nedelja v večnost ob spremeljavi nenehnih Borisovih pritožb nad težko službo, pičilmi dohodki, družinski mitnostmi in sto drugimi opravljajmi, s katerimi me je moral tudi v svojem rojstnem kraju.

Kmalu zatem se je oglasila Borisova žena z nič manj sentimentalnim hrepenenjem: »V Zabnicah me je Boris prvič ljubil. Natančno pred 22 leti. Vedno sem si želela, da obiščem tisti gozdček za vasjo. Ali z železnico je dolgočasno. Sedaj, ko imaš avto...«

Druga nedelja je odšla v večnost. Lateransko soboto in njej sledečo nedeljo sem »zavozil« s teto Milko ki je železa obiskati brata 350 km zahodno od našega mesta. »Z železnico je tako naporno za moja leta, ali sedaj ko je avto v družini...«

Karlo, bratranec moje matere, mi je zaupal, da je njegova edina želja na tem svetu, da bi še enkrat videl Bohinjsko jezero. »Veš z železnico je stvar zelo draga, z avtom pa je to zajčji skok.«

Logika je sicer zelo šepala, vendar staremu Karlotu te želje nisem mogel odreči. Na žalost so mnogi pešci »prepričani«, da vozijo avtomobili na sončni pogon in da vozilo z vsakim prevoženim kilometrom pridobi na vrednosti.

Kmalu sem spoznal, da dovoljuje avto le malo svobodnih odločitev, ker ga moramo le prebogosto uporabljati za tuje usluge. Kot lastnik vozila se komaj še kam odpeljem po lastni volji, ampak moram tja, kamor želijo moji sorodniki, prijatelji in znanci. Dokler sem bil še železniški potnik, sem si cilje svojega potovanja izbiral po lastni volji.

No, kako je bilo opoldne in zvečer po končanem uradu, takrat namreč, ko mi ni bilo treba postajati ob dežju, burji ali vročini po postajališčih in ni bilo šestice od nikoder? To je sicer malo pretirano povedano. Enkrat je že prišla. Nič pa ne pretiravam, če povem, da sem parkirno mesto po navadi našel dobre četrt ure oddaljeno od urada. Da sem prišel do vozila, sem moral na šestico. In vsi vemo, da šestice ni nikoli na spregled. Prav nič ni prijetno postajati na postajališčih ob dežju, burji ali vročini.

Ko sem bil končno pri svojem vozilu, sem zagotovo srečal znanca, ki me je prisil, da ga potegnem, saj imava skoraj isto pot. Ta sistea pot pa je vodila prav v nasprotno smer. In naravnost neverjetno je, koliko znancev sreča človek, ki ima lastno vozilo. Resnica je, da bi bil s šestico v dvanajstih minutah doma, z avtom sem potreboval pol ure.

Res je, da mi ni bilo treba zapuščati razigrane družbe ponočnjakov zato, da ujamem zadnji tramvaj. Ti časi so z nabavo lastnega vozila minuli. Ali tudi ostali gostje niso želeli predčasno domov. Stalno so se mi dobrikali: »Seveda me boste potegnili domov, saj ni daleč...«

Tako sem te noči preživljal kot taksi šofer. In ko sem po dolgih vožnjah končno prispel domov, je tudi šestica privozila. Lahko bi jo počakal v veseli družbi, če ne bi imel avta.

Poleg vsega imam še nečaka Jadrana. Jadran ima patentin, nima pa avtomobila. Jadranu se zdi samo po sebi umevno, da mu prepustim avto za njegovo zabavo. »Končno«, je dejal, »so avtomobilske vožnje prej šport za mladino kot za starejše ljudi.«

Ker se tej maksimi nisem mogel ogniti, je moj avto sedaj v generalnem popravilu. Izgleda, da je zaradi nemogočih življenjskih razmer pomislijal na samomor, pa se je v zadnjem trenutku premislil.

Mehanik mi je zagotovil, da bo avto v kratkem popravil, vendar sem optimističnega mozakarja potolažil, da se mi prav nič ne muči. Mislim, da se bom za binško spet lahko kam potegnil: kam bodo odločili moji sorodniki.

Hvala Bogu bom dobrih deset tednov spet svobodnjak in ne službenec bencinskega tirana.

PREŠERNOVE PROSLAVE

Naše tole so letos posebno svečano proslavile Prešernov dan 8. februarja. Našim dijakom, ki se bodo spet oprieli neobveznega učenja angleščine, pravašsko prevedo Prešernove »Zdravljice«, ki ga je med vojno oskrbel prijatelj Slovenec in samouk slovenskega jezika, nekdanji vajni diplomnik BBC, KENNETH MATTHEWS. V letni brošuri pod naslovom »POEMS FROM THE SLOVENE« je prevajalec objavil še Prešernovo »Nezakonsko mater«, dve pesnitvi Rudolfa Maistra in eno Otoša Zupančiča.

A TOAST

ONCE more the vines have thriven,
My friends, and the sweet wine brims high,
Whose use is to enliven
The veins and clear both heart and eye,
To drown care
Everywhere
And kindle courage from despair.

Who shall be first in favour?
What first toast crown this happy scene?
Our native land, God save her,
And all who call themselves Slovene!
All are one
Blood and bone
Who the same gloriours Mother own.

May the clouds roll in thunder
And strike with doom our every foe;
Free as our fathers found her
May our dear homeland forward go:
And may all
Held in thrall
See from their limbs the fetters fall.

One mind, one joy, one healing
Temper prevail throughout the land;
All of Slav race and feeling
Up and put hand in comrade's hand:
In that hour
Shall sovereign power,
Honour and plenty be our dower.

And you, fair flowers, God bless you,
Our young unfolding womanhood!
Earth has no nobler issue
Than maiden of our Slovene blood.
Of your thighs
Shall arise
Sons which shall scourge our enemies.
You of our future story,
Young men, yours the next toast we give;
Long may our country's glory
In your heart's heart untainted live!
She shall thus,
Though time pass,
Find strong defenders after us.

Say now—God save all nations
Who long to see that shining day
When, from earth's farthest stations,
Warfare and strife are swept away.
They, as we,
Shall be free,
Nor fiend, but friend, our neighbour be.

And now, friends, after others,
Ourselves—come! send the last toast
round!—
Who have borne ourselves as brothers
Because our hearts and minds are sound.
May God spare
For many a year
Each and every good man here!

F. PRESEREN

SNEGULJČICA

Ceravno je vsebina Sneguljčice mladini dobro znana iz pripovedovanja babic vnukom, iz kino predstav, radija ali televizije, je SG z novo uprizoritvijo razveselilo mlado in staro. V posebno zadoščenje pa je bil v Avditoriju vsem Slovincem, igralcem in posebno še režiserju pogled na nabito polno dvorano, na navdušene, razigrane in blažene slovenske otroke. Zeleli bi si še več podobnih uprizoritev, saj je mladina še najhvaležnejše občinstvo.

Vsi igralci brez izjeme so se zares potrudili. Sneguljčica, Frice, Frace in vseh sedem škratev so bili na nedosegljivi višini. Glasbeni vložki Karla Bošnjaniča so uprizoritev prijetno poživili.

S Sneguljčico si je SG zaslužilo priznanje vse mladine in vseh slovenskih staršev.

POD ČRTO

Od absolutizma do dvodomnega parlamenta

PRIROČNIK DEMOKRACIJE

Naši mlajši čitatelji so nas že večkrat naprosili, da bi »Demokracija« v kratki in razumljivi obliki pojasnjevala demokratične zamisli, ki so mnogim iz najrazličnejših vzrokov ostale prikrite. Za razbistritev pojmov in demokratičnih ustanov bomo poskušali na tem mestu najprej obrazložiti besedoslavje, kasneje pa bomo obširneje spregovorili o demokraciji in njenih značilnostih. Priporočamo zainteresiranim čitateljem, da si objavljeno gradivo izvezujejo in si tako ustvarijo priročnik, ki bo ob danih priložnostih odgovarjal na postavljena vprašanja. Priročnik je sestavljen po abecednem redu, kar lajša njegovo preglednost.

1.
ABSOLUTIZEM označuje vladajočo okoneomejene gospodovalne monarhije. Oblastniško je to bila neke vrste diktatura vladarja. Duhovno pa se je od nje bistveno razlikovala. Kraljevsko oblast so utemeljevali z božjo milostjo. Zato je bil absolutizem vsaj teoretično predejen in odgovoren nadnaravnim silam. Največji razmah je absolutizem dosegel v 18. stoletju. Njegov najpomembnejši in najbolj absolutistični zastopnik je bil francoski kralj Ludovik XIV. »Sončni kralj«, ki mu pripada izrek »l'etat c'est moi« - država sem jaz!
Absolutistično obdobje pa je tudi ob-

in prevzemati posebne odgovornosti. O tem nas poučuje francoski pregovor »noblesse oblige« (plemstvo nalaga dolžnosti). Aristokrat je bil sicer gospod, obenem pa v patriarhalnem pomenu očec, zaščitnik, vodnik svoje »družine«, svojih kmetov.

Občutek »očetovstva« nasproti skupnosti, podložnikom, se je prenašal z dediščino iz roda v rod. Gosposkim sinovom je bilo prvotno samo po sebi razumljivo, da niso podedovali zgolj pravic, ampak tudi dolžnosti. Kasneje pa so na dolžnosti radi pozabljali; posebne pravice so jim bile glavni smoter življenja. Tako se je plemstvo izrodilo v oblastniško kasto. P njej in duhovniški oblastnosti je nastopila francoska revolucija, ki je prvič v zgodovini preuklenila stanovski red in označila enakopravnost »tretjega slojca«, t.j. meščanstva, kateremu je v teku revolucionarnega razvoja zagotovila monopolistični položaj.

Se danes imamo po nekaterih državah aristokracijo in plemenitaške naslove (vojvoda, grof, baron itd.), ki igrajo zgolj družabno vlogo. V Angliji, najvažnejši monarhiji današnjih dni, uporabljajo plemenitaške naslove najnižje stopnje »sira« in »lady« kot posebna priznanja znanstvenikom, umetnikom in državnikom. Naslov »lorda« je deden in imetnik je avtomatično član britanske zgornje zbornice.

AVTOKRACIJA. Tako kot številne druge tujke, izhaja tudi ta iz grščine. »Avto« pomeni sam; »kracija« označuje - kot že vemo - oblast. Avtokrat je potemtakem »samodržec«. Svoje oblastništva ne more utemeljevati niti z božjo milostjo, z dedno dinastijo, z ideologijo in še najmanj s svobodno izvolitvijo. Prav zato so avtokracije tudi kratkorodne.

AVTONOMIJA. Na svetu so neodvisne države, katerih vlade niso podrejene nobeni višji oblasti, pa naj so to še demo-

kratično izvoljene ali diktatorske vlade. Same odločajo o oboroženih silah, državnih financah, zunanji politiki ali zunanji trgovini. V okviru teh neodvisnih držav pa imamo lahko tudi še podrejene enote, članice nadrejene skupnosti, ki so na mnogih področjih povsem samostojne države. Njihovo omejeno samostojnost in državno vrhovnost imenujemo avtonomija ali samouprava. Tako je n. pr. v neodvisnih Združenih državah celotno šolstvo zadeva posamezne avtonomne države. Posamezni državi pa je dovoljeno, da svoje šolstvo organizira samo v okviru zveznega zakona, določa trajanje šolske obveznosti, višino lokalnih davčnih dajatev, postavlja lastne volilne zakone za svoj parlament in urejuje mnoge zadeve, ne da bi mogla zvezna vlada v Washingtonu proti temu ugovarjati. Razmejitve pravic med avtonomnimi deli (državami v Združenih državah, regijami v Italiji, deželami v Avstriji in Nemčiji, kantoni v Švici) in nadrejeno središčno vlado imenujemo federalizem.

BILATERALNOST. Če se dve državi pogajata o kakršni že koli zadevi in se pogodita, imenujemo tako zgolj dvostransko udeležbo bilateralno. Če je udeležnih več držav, govorimo o multilateralnih pogajanih, posodbah itd.

BIROKRACIJA. Z isto končnico »kracija« kot demokracija, označuje beseda birokracija oblast uradov, po katerih vedrjo in oblaščijo uradniki. Birokracija pomeni potemtakem uradniško oblast. Uradniki so državni ali javni uslužbenci. Če je država demokratično urejena in če uradništvo namerišajo od ljudstva izvoljeni zastopniki, kot se to za nekatere vrste uradništva dogaja v Švici, je nabežoma vrste v najlepšem redu. Čim večja je država (ali tudi dežela in celo občina) in čim širše so naloge, ki jih zasebnik ali za-

sebné organizacije prepuščajo državnii upravi, tem bolj je izvoljeni politik odvisen od strokovnega uradništva. Dogaja se približno tako kot šeču, ki je povsem odvisen od svoje tajnice, ker sam ne najde nobene knjige spisa. Parlamentarec, ki bi moral nadzorovati uradniško delo ali ga celo voditi, če je iz političnih nujnosti prevzel določeno ministrstvo zaradi svojih govorniških sposobnosti, zaupanja, ki ga uživa, zaradi svoje značajnosti, politične dinamike in podobnih lastnosti, normalno ne pozna stroke, ki mu je zaupana in je povsem odvisen od strokovnega uradništva.

Vse to ustvarja stanje, v katerem uradništvo, ki je od parlamenta povsem neodvisno, počenja takorekoč brez nadzorstva, kar hoče. Če se je to uradništvo v svojih začetnih letih urilo pod diktatorsko vladavino, ohranja povsem naravno vse tiste oblastnosti tudi pod demokratično vladavino. Uradništvo pripravlja vsa dela za rešitev določenih problemov, zato tudi znatno vpliva na končne odločitve. V takem položaju se izraz birokracija istovetno z uradniško oblastnostjo. Seveda se izvirenost demokracije na ta način močno omejuje. Včasih govorimo v tej zvezi o tehnokraciji (oblastnosti tehnikov, t.j. strokonjakov in izvedencev).

Z birokracij pa se ne omejuje samo demokracija, ampak tudi oblastnost posameznika v diktaturah ter oblastnost stranke pri enostranskarski diktaturi. Zato je značilno, da Hruščev pogosto rohni proti sovjetski birokraciji. Tudi Tito jo rad kritizira in jo postavlja za grešnega kozla pri raznih gospodarskih polomih. Sociologi govore o rašči tehnokratskega razreda v Sovjetski zvezi ali onovega razreda v Titovi Jugoslaviji. Da se birokratski izrodki uspešneje uveljavljajo v socializiranih državah kot pa v demokratičnih, je povsem razumljivo.

Občinska seja v Nabrežini

V torek, 21. febr. je pričelo zasedanje občinskega sveta v Nabrežini. Na dnevnem redu je bila razprava o rekurzu italijanske skupine zaradi potrditve izvolitve dr. Posarellija. Nato je bila na vrsti izvolitev članov v razne občinske ustanove in komisije, ter razne upravne zadeve.

Seja je pričela s čitanjem zapisnikov dveh prejšnjih sej. Zatem je pričela dolga razprava o zapisniku in predlogu, naj bi se čitanje zapisnikov ukinilo. Svetovalci naj bi bili že pred sejo na kakršen že koli način obveščeni o vsebini zapisnikov. Predložena sta bila dva predloga 1) da bi se svetovalcem pred sejo dostavili prepisi sejinjnih zapisnikov; če pa bi to bilo neizvedljivo, naj bi si zapisnike svetovalci pred sejo prebrali. 2) da je po pravilniku obvezno, da se zapisniki prečitajo na sejah.

Knčno so sklenili, da bo odbor na prihodnji seji predložil osnutek, po katerem bo zapisnik na dan seje ves dan na razpolago svetovalcem, da se seznanijo z njegovo vsebino.

Nato je pričela razprava o prvi točki dnevnega reda: konkurz dr. Posarellija. Ta je bil namreč izvoljen, a ni predložil potrdila o pismenosti. Zato je italijanska skupina predlagala že na prvi seji, naj se njegova izvolitev ne potrdi, ampak naj se potrdi naslednji kandidat te skupine.

Tega predloga občinski svet ni sprejel in je na prvi seji potrdil izvolitev dr. Posarellija. Vložil je bil rekurz proti tej potrditvi. Dr. Rinaldini je obrazložil predloženi rekurz in navedel razne zakonske predpise, ki govore zato, da se rekurz sprejme. Odgovorila sta mu svetovalca dr. Skrk in dr. Floridan. Prvi je oporekal, da rekurz ni bil pravilno vložil ter pri tem navajal vrsto zakonov, ki to utemeljujejo. Drugi je izjavil, da je splošno znana pismenost dr. Posarellija, ki je po poklicu zdravnik, in je zato logično, da je pismen.

Po daljši razpravi je župan zaključil diskusijo ter izjavil, da se bo glede rekursa glasovalo. Pred glasovanjem se je oglašil k besedi naš svetovalec g. Josip Terčon, ki je izjavil, da se bo skupina SDZ vzdržala glasovanja in to zato, ker ima Slovenska lista na Repentabru enak slučaj in je tudi tu občina potrdila dva kandidata Slovenske liste, ki nista predložila potrdila o pismenosti. Zato je SL proti tej odločitvi vložila rekurz. Ker sta primera enaka, je izjavil g. Terčon, ne more naša skupina v eni in isti zadevi zavzeti nasprotnih si stališč.

Rekurz je bil odklonjen s 13 glasovi. Za rekurz so glasovali 3 italijanski svetovalci, medtem ko so se svetovalci SDZ glasovanja vzdržali.

MLADIKA

Pred kratkim je izšla prva letošnja številka »Mladike«. Revija je dobila novo zunanjo obliko, papir je boljši in s tem je postala na videz še prikupnejša.

Na prvem mestu prinaša članek »Namesto naloge o Združenju Evropici, ki ga je napisal maturant ob priliki fašističnih izredov proti tržaškim Slovincem. Leposlovno prozo so prispevali Jože Pirjevec s povestjo v nadaljevanjih »Ekhnatona«, I. Benešnikov z novelo »V resje brez pomladia« in Franc Jeza z novelo »Njen otrok«.

Med ostalimi članki pa sta gotovo najbolj zanimiva Jevnikarjev pregled »Slovenske knjige v preteklem letu« in nekaka anketa Franca Jeze o temi »Slovenici ne čitajo več političnega tiska«. Avtor se je poglobil v vprašanje, zakaj Slovenici iz matične države, ko prihajajo v Trst,

ne čitajo tukajšnjega čtiva. Pri svojih ugotovitvah pride do pesimističnih zaključkov, čeprav dopušča olajševalno okolnost, da jugoslovanske mejne oblasti ne dovoljujejo širjenja antikomunističnega tiska.

Posebnost te številke je duhovit intervju Danila Lovrečiča s prof. Tavčarjem. Izpraševalec in izprašanec se norčujeta drug iz drugega, tako da na koncu skoraj ne moremo reči, kdo izmed njiju je duhovitejši. Vendar pa je v vprašanjih in odgovorih toliko v satiri povedane resnice, da lahko brez dvoma intervju označimo za pozitiven. Taki pomenki so med nami nenavadni, zato jim ni mogoče odrekati izvirnosti. Zahtevajo od izprašanca nekaj civilnega poguma, porcijo prisotnosti duha in so za zamerljivce seveda neuporabni. Spominjajo na radiotelevizijske politične pomenke zadnjih jesenskih volitev. Kolkor nam je znano se ni takrat nobenemu javnemu delavcu razlil žolč. (S. R.)

Dva odgovora Tržaške občine

Na vprašanje pok. obč. svet. dr. Josipa Agneletta glede ureditve prostora pri griljanskem kopalšču je pristojni asesor odgovoril, da so barake last marmitskega erarja. Predor pa, ki povezuje obe kopaljšči, je zasebna last.

Na vprašanje glede podaljšanja avtobusne zveze iz Konkonela v Bane je pristojni asesor odgovoril, da bi potrebna razširjalna dela z odstranjevanjem nekaterih hiš, z gradnjo opornih zidov ne rešila problema zaradi prevelike strmine ceste. V preučevanju pa je izgradnja nove ceste trase, za katero znašajo proračunski izdatki 120 milijonov lir, zato tega predloga ni mogoče upoštevati.

Razpis slov. učnih knjig

Solska oblast misli razpisati tečaj za prevode italijanskih učnih knjig v slovensko. Razpis v tej obliki je pristranski. Slovenske učne knjige naj s tekmovalcem sestavljajo Slovenci, ki se pri tem lahko poslužujejo tudi tuje literature. Tako naložnik vendar velja za sestavo ital. učnih knjig.

Rudolf Saksida razstavlja

V eni izmed novih tržaških razstavnic, v »Saletta alla loggia« se zaključuje razstava goriškega slikarja, Rudolfa Saksida, prof. na slov. srednji šoli. Je to slovenski umetnik, ki je že pred mnogimi leti ubral svojo lastno izrazno pot, ter je ostal zato več ali manj tuj vsem tistim, katerim je posnemanje modernizma kašipot k umetniški popolnosti. Sodobna Saksidova doslednost se izraža v bogati slikarski žetvi kot jo predstavljajo njegove najnovejše podobe. Saksida je gotovo eden izmed najbolj zanimivih slovenskih slikarjev v zamejstvu, ki mu je - poleg onih mednarodno priznanih kot sta Spacal in Mušič, uspelo navdahniti svoje umetnine s slovanskimi folkornimi vrednotami in jih posrečno prilagoditi sodobnemu izraznemu slogu uporabljajoče umetnosti. To slovansko duhovno ozadje v sensibelnem občutenju sodobnosti pronica iz slikarskih oblik, ki služijo njih pravilnemu simbolizmu. V današnji neskladnosti slikarstva je to zanesljivo jamstvo za nadaljni razvoj umetnika, ki drugim kaj malo dolguje, ker ume sam vse povedati. R.M.

Poučna beneška zgodba

Nekoč je bilo... Tako pričenjajo vse pravljice, ampak to je resnica zgodba, čeprav se njen konec prav v teh dneh pouličnih razgrajanj doždeva pravljica. Zgodilo se je poleti l. 1866 v Benetkah, v času, ko se je končno odločila usoda pripadnosti nekdanje lagunske republike. Več kot pol stoletja dolgo so bile Benetke avstrijska posest; v tistem poletju l. 1866 pa je bila Avstro-ogrska monarhija v vojni s Prusi in Italijani v bitki pri Kraljevem gradu poražena. Mirovna pogodba, ki so jo šele kovali, je predvidevala priključitev Benetk z vsem zaledjem novi Italiji. Italijani seveda mesta niso osvojili. V Benetkah je ostala avstrijska posadka z avstrijsko upravo. Vse to pa je bilo formalno, kajti tudi Avstriji v Benetkah so dobro vedeli, da so njihovi dnevi v mestu sešeti. Tako so pravzaprav sedeli na pevezanih culah v pričakovanju podpisane mirovne pogodbe, ki jih bo pogladil iz mesta. Neprimerno nestrpnejši so bili seveda Benečani.

Medtem, ko se je prebivalstvo pripravljalo na zgodovinski trenutek osvoboditve, se je pri kraju Giudecco usidrala avstrijska ladja, ki ni kazala nobenega znaka, da želi nekaj izkrcati ali kaj naložiti. Nič niti ni vedel, zakaj je ladja tu. Nič čudnega, če so se po mestu razširjale vzemirlije vesti. Avstrijska ladja, tako so šepetali, tam zunaj ni trgovska ladja, ampak prikrita vojna pošta, ki bo ob podpisu mirovne pogodbe izbruhnila ves svoj svinec habsburske maščevalnosti nad osvobojeno mesto. Vest je bila prefantastična, da bi v njo verjeli resni meščani. Z Avstriji Benečani niso imeli najslabših izkušenj, zato se jim je zdela vsaka taka vandalska namera blazna. Stevalo tistih, ki so z nezaupanjem opazovali avstrijsko ladjo, pa tudi ni bilo ravno neznatno.

Celo življenje je ostal zvest naši lepi slovenski besedi, Bogu in narodu. Saj je znal Gregorčiča na pamet in večkrat je recitiral njegove verze. Bil je skromen, delaven in požrtvovalen in vsakemu oziru. Dobrohoten do vsakogar in zelo zvest svojim domačim. Ohranil ga bomo v trajnem spominu kot zvestega sina naše slovenske zemlje. Openc

Rdeča in črna morala

Gospod urednik! Črni birici so ugrabili Lumumbo. Njihov črni gospodar je svetovni javnosti in svojem pomorjenih priznal umor in tudi izmišljene ali resnične okoliščine zločina. Rdeči birici so ugrabili Slavka Uršiča. Njihovi rdeči gospodarji molčijo o usodi prvega urednika »Demokracije« že več kot dvanaest let. Zakaj? Izgleda, da je rdeča moralna džungla globlja od kongorske - in vendar rdeči lonec očita črnemu okajenosti. Dolje

Dogodki po svetu

KRALJICA ELIZABETA bo prispela v Italijo na državni obisk, ki bo trajal, od 2. do 5. maja. Kraljico bo sprejel tudi papež Janez XXIII. Pred tem bo kraljica obiskala Tunis. V Italiji bo obiskala Rim, Firence, Benetke, Milan in Turin. V tem času je kraljica v Indiji.

JUGOSLOVANSKO-ITALIJSKA KOMISIJA zaseda v teh dneh v Rimu. S svojim delom bo nadaljevala verjetno še ves ta teden. O čem razpravljajo in kako pogajanja potekajo, je povsem neznan, ker sta obe komisiji sklenili, da do konca ne bosta o svojem delu obveščali javnosti.

GOSPODARSKA KONJUNKTURA SLABI Po poročilih iz Rima je italijanski gospodarski čudež dosegel višek ob koncu l. 1960. Prognoze za letošnje leto pa so prej pesimistične kot pa ugodne.

STRADAJOCA KITAJSKA pošilja orožje na Kubo. Mednarodne ponudbe za pomoč stradajočemu kitajskemu prebivalstvu so presiti komunistični mogotci odklonili, saj njim osebno ničesar ne manjka. Kubanski diktator Castro je izjavil, da bo Rdeča Kitajska dobavila na sto in sto strojnic Kubi in to brezplačno. Medtem poročajo iz Indije, da je tja prbežalo že nekaj sto kitajskih stradajočih kmetov.

o učinkoviti akciji za uredništev londonskega sporazuma in za izvajanje 6. člena ustave.

KAKON O SLOVENSKEM SOLSTVU. katere vesti iz Rima zatrjujejo, da bodo bes razpravljali na seji zakonodajne komisije poslanske zbornice o treh osnutkih zakona o slovenskem solstvu. V pretresu bodo osnutki: vlade, PSI in KPI.

DVOJNA MERA VARNOSTNIH ORGANOV. Ob zadnjih protislovenskih izredih tržaških italijanskih srednješolcev bi gotovo ne prišlo do napadov na Slovene in njihovo imovino, če bi varnostni organi nastopali s potrebno odločnostjo. Neprizadeti opazovalci pouličnih dogodkov so dobili vtis, da so bili varnostni organi pri protislovenskih izredih, vsaj v začetku le nekaka dekoracija. Posem drugično pa je bilo postopanje policije z delavstvom CRDE, ki je želelo s svojo dostojanstveno prisotnostjo po mestnih ulicah in trgih seznaniti meščane o vzrokih stavkovnega gibanja. Prišlo je do nepotrebnih napadov, pri čemer je bilo ducat oseb ranjenih. Stavkajoči delavci niso žalili niti posameznikov niti naroda; niso ogrozili oseb in niti tujega premoženja... Zakaj taka dvojna mera?

Zopet je padel hrast. Pretekli petek 23. februarja t.l. smo na Opčinah slovensko pokopali gospoda Martina Daneva-Tičeta iz domače ugledne slo-

SLOVENSKA PROSVETNA MATICA

Mladinski literarni natečaj

Najboljša dela v vezani ali nevezani besedi bodo objavljena v literarni prilogi »Demokracije« UTRIP.

Prispevke je poslati najkasneje do 15. APRILA 1961 v tiskarno »Adria«, ul. S. Anasztasio 1/c - Trst. Poseben odbor bo razdelil nagrade in sicer: prva nagrada 3000 lir; druga nagrada 2000 lir, tretja 1000 lir, četrta in nadaljnje pa v obliki književnega daru. Tudi ostale sodelovalce prosimo, da nam pošljejo gradivo in oglašje pravočasno.

Odbor SPM

TRŽAŠKI PREPIHI

Zaton nacionalistične senilnosti

V splošnem mora objektivni opazovalec najnovejše protislovenske improvizacije v našem mestu priznati, da je velika večina prebivalstva narobe izgrede mlecnozobe mladeži ital. srednjih šol ne samo ignorirala, ampak tudi obsodila. Tako zadržanje prebivalstva je seveda razkazalo šovinistični tisk in vse tiste organizatorje, ki si lastijo monopol nad tržaškim patriotizmom. Tako so v zadnjih dneh zborovale različne organizacije, kjer so stari patriotirani patrioti obnovljali svoje mladostne spomine iz prejšnjega stoletja, iz časov pred prvo svetovno vojno in po njej. Marsikateremu izmed teh »vojščakov« je patriotirani patriotizem naklonil zavidno službo, donosno pokojnino in cenen ugled. Saj zahteva kričavost v ustni in pisni obliki zelo malo ali nič možganskih naporov in prav toliko sposobnosti in zmogljivosti. Zadostuje določena količina povzrojenih argumentov, primeren seznam psov, vrisčav glas s strupenim jezikom ali obrekljivim, hujskaškim peresom, in »kvalifikacija« je dosežena; dosežena tako za javno kot tudi zasebno kariero. Kateri gospodarstvenik se je mogel upreti »prporočilnemu« pritisku patriotiranega nacionalizma? Takemu »uporniku« je grozil naslov odpadnika in bojkot.

Ti časi še niso povsem za nami. To je v zadnjih časih dokazal šovinistični tisk, ki je izvelkel iz naftalina vse protidemokratske trofeje iz Istre. Ko se s temi trofejami lišpa, je užajlen, če ga nepristranski opazovalec uvršča med fašistične pridobitnike, saj je Mussolini nacionalistično nestrpnost samo prekrstil. Njegovi duhovni očetje so bili rojeni nekaj stoletij pred njim.

Kakor njihove današnje ostarele pravnuke, tako je bil tudi njihov patriotirani patriotizem zgolj pridobitna kupčija. Z njim so kopicili bogastva, z njim kolonizirali slovensko zemljo. Kolonializmu pa je odbrenkalo v Afriki, in tudi v Evropi ne more biti drugače. Konjunktura nacionalistične prenapetosti pojema. O tem si morajo biti na jasnem nacionalistični politični starčki, ker jih bo drugače odnesla senilnost...

Registrar

POMLADANSKA PREBUJENJA

(Nadaljevanje s 1. str.)

Vsekakor je to umirnejše (čeprav posebno v »Piccolu« še vedno nekam zavito) obveščanje italijanske javnosti o pravi vsebini in naravi slovenskih zahtev pozitiven pojav. Jemljemo ga na znanje kot dober znak, ki kaže, da težki dnevi ki smo jih doživeli v prvi polovici februarja, le niso bili zaman. Pri tem pa moramo seveda upoštevati, da so to še vedno samo in za oblasti popolnoma neobvezne napovedi, ki nas ne smejo odvrniti od tega, da ne bi še nadalje, z vso nujnostjo in vztrajnostjo zahtevali uzakonitev in izvedbo vseh določil londonske Spomenice o soglasju in Posebni-ga statuta. Ne zrela bi namreč bilo pričakovati da nam bo jabolko samo padlo z drevesa, ne da bi se vsi, ki smo neposredno prizadeti, morali za to še počteno potruditi!

PODPIRAJTE SLOVENSKO DOBRODELNO DRUŠTVO

ZAHVALA

Rodbine SOSIC in DANEV skupno z vsem sorostvom se iskreno zahvaljujejo vsem, ki so prisrčno sočustvovali z njimi ob priliki smrti nepozabnega

Martina Daneva - Tičeta

in ga zvesto spremili na zadnji poti. Opčine, 27. febr. 1961

Odgovorni urednik: Prof. IVAN RUDOLF Tiskarna Adria, d. d. v Trstu

Uredništvo in uprava: Trst, ul. Machiavelli 22-II, - tel. 3-62-75
Dopisi za uredništvo: ulica S. Anastasio 1/c - Tel. 23-039
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzuita 18-I.
CENA: posamezna številka L 30,-
Naročnina: mesečno L 50,- - letno L 600,-
Za inozemstvo: mesečno L 90,- - letno L 1000,-
Poštni čekovni račun: Trst št. 11-7223

Dogodki doma

CESTITAMO. G. Livij Valenčič, ki ga poslušamo po radiju, se je 9. febr. poročil z gđc. Silvo Resinović. Zelimo srečnemu paru vso srečo!

NOVI DOKTOR. Prof. Humbert Mamolo je na tržaški univerzi promoviral za doktorja političnih znanosti. Naše iskrene čestitke!

MEJNA ZAPORA DO 9. MARCA. Od polnoči 24. februarja do 9. marca je ustavljen ves obmejni promet med Italijo in Jugoslavijo tako na Tržaškem kot na Goriškem. Ukrep so izdale jugoslovanske oblasti s soglasjem italijanskih zaradi širjenja slinovkve in parkljevke na Tržaškem in Goriškem. Meja je zaprta za vse lastnike prepustnice, razen za avtobusno osebje in osebe tonornikov. Izuzeti so tudi delavci, ki odhajajo na delo z enega področja na drugo. Promet s potnimi listi z ukrepom ni prizadet.

JAKOPIČEV PAVILIJON V LJUBLJANI bodo podrli zaradi preureditve železniške proge. Komisija, ki naj bi ocenila odkodnino, pa je določila tako malenkosten znesek, da paviljona ne bodo mogli zgraditi na kakem drugem mestu. Tako bo Ljubljana v času socialističnega napredka ostala brez primerne umetniškega razstavišča. Če bi od Titove eskadre ostal doma en sam rušilec, bi iz prihranka zgradili v vsaki republiški prestolnici moderno galerijo...

SEJA SIRSEGA ODBORA SDZ je ob polni udeležbi v nedeljo, dne 26. febr. razpravljala v prostorih SDZ v ulici Machiavelli 22-II. o zadnjih protislovenskih izredih. Zborovalci so ta najnovejši fašistični podvig proti našemu narodu ostro in odločno obsodili. Razpravljali so tudi